

Trycket ökar

Trycket ökade en liten aning för varje dag. Snart måste explosionen komma.

Det var egentligen en härlig vår. Om någon hade haft ork att njuta av den.

Snön hade för längesedan smält. Ljuset hade kommit tillbaka. Det var en befrielse efter vintermörkret. Solen tittade upp över de stora granskogarna i öst en aning tidigare för varje morgon. Den dröjde sig kvar lite längre på kvällarna över björkdungarna i väster och lockade fram små violetta skiftningar i det svarta björkriset innan den dök ner bakom åsarna mot Kärda.

Ingen kunde klaga på solskenet denna vackra vår. Ändå ökade trycket för varje dag.

Deltog också själva solen i den stora sammansvärjningen mot människorna?

Dag efter dag gled den över himlavalvet, strålande, oberörd av krypen där nere på jorden. Varje ny soldag betydde att plågan för människorna ökade ytterligare en smula. Skulle aldrig befrielsen komma?

Den strålande vårsolen däruppe på den gnistrande blå him-

len blev något fientligt, något som man skyggade för och förbannade. Den blev en del av det stora förtrycket. Och människorna blev allt hjälplösare.

Den härliga vårsolen var ett hot. Den skrämde och pressade ner. Det gick inte att glädjas åt ljuset och värmen, för solen som slösade med sina strålar hotade samtidigt som den gav. Den hotade med ännu en höst och vinter utan tillräckligt med bröd.

Som om inte den gångna vintern varit svår nog. Som om de inte sett fram mot denna vår som befrielsen, vändpunkten. Som om inte alla förhoppningar hade knutits till just dessa dagar, då en ny skörd skulle börja växa upp och göra slut på svälten. Denna vår, då man skulle få slappna av en aning och se att det började ljusna.

Men dag efter dag gick. Vecka efter vecka. Månad efter månad. Inget regn. Bara sol. Svälten kändes än outhärdligare nu när ingenting såg ut att växa mer, när hoppet om en ny skörd, som skulle göra slut på hungern, såg ut att slå fel.

Och så orättvisorna. De grinade värre desto svårare nöden blev. Det var ju tydligt för alla som ville se, att de som hade pengar också hade bättre mat. Arbetarna slet sina tio timmar om dagen för en usel lön, och för det fick de ihop till lite kålrötter och rovor och majsblandat mjöl. Det skulle vara kost för karlar med hårt arbete. Och mat för mödrar som skulle föda barn. Och nånting att sätta fram till ungarna som skulle växa och behövde näring och vitaminer.

Men där det fanns pengar där fanns det också bättre mat. Direktörerna och cheferna och prästerna – de åt gott och mådde bra.

Arbetarna såg det, de som ville se. Och förbittringen steg och pressen på dem ökade.

Och så spanskan. Den var det värsta av allt. Inte var det konstigt att den härjade när kosten var så ensidig och fattig. Spanskan kom som ett slags straff för att maten var så dålig. Unga människor, sådana som borde vara starkast, fick sjukdomen i sig och den släppte sällan förrän döden kom.

Det var högsäsong för likkistfabrikörerna, fast folk mest hade råd bara med den enklaste modellen. Begravningarna gick på löpande band och kyrkklockorna bånglade och slog varenda dag i den lilla staden, där solen sken och människorna hungrade och plågades och inte visste hur de skulle ta sig ur det kvävande greppet.

Solljuset föll in genom de sotiga rutorna. Det låg som genomskinliga balkar av ljus från fönstren ned mot det skräpiga golvet. Oupphörligt dansade och simmade miljoner små dammkorn omkring i dem, upp och ner, fram och tillbaka.

Som vanligt så här dags på dagen var fabriken uppfylld av buller och skrammel. Remskivorna snurrade vinande uppe under taket. Svarvarna väste och spottade rykande järnfilspån omkring sig. Borrar och fräsar åt sig gnisslande igenom motsträviga metallstycken. Hammarslagen klingade, svetslågorna susade, släggan väsnades och smärgelskivorna skar med ett ringande oljud genom allt larmet samtidigt som de sprutade en oavbruten ström av gnistor i golvet.

Det var trångt och rörigt i fabriken. Maskinerna stod så tätt som möjligt på golvet. Dessutom var det belamrat med lårar

och lådor, järnplåt och rör och annat råmaterial i alla möjliga former. Mitt i alltsammans arbetade nära fyrahundra karlar i overaller och träskor, sotiga och smetiga som allt annat i den stökiga lokalen. Men trots all aktivitet och rörelse låg det en dov och nästan hotfull stämning över verkstaden.

Vid en av de stora svarvarna stod en liten klunga arbetare och pratade. De såg sammanbitna ut och verkade häftigt engagerade i sitt samtalsämne.

– Jag ska säga er, sa Hasse, en bredaxlad karl med snedgångna tofflor, hemma har vi inte haft en köttbit på bordet på hela månaden. Inte ens en potatis. Det är förfärligt att se hur ungar ser ut. Det är sannerligen inte konstigt att spanskan härjar som den gör. Och samtidigt håller livsmedelskommissionen på att gräva ner rutton fisk och maskätet mjöl, som de har lagt beslag på, i stället för att låta folk köpa det medan det var användbart.

– Vi har inte heller ätit nåt annat än kålrötter och det här eländiga majsbrödet på länge, länge, sa en liten ljushårig verkstadsarbetare som stod och vägde en stor skiftnyckel i ena handen. Vi måste få riktig mat snart annars stryker vi med allihop.

Mannen som skötte svarven höll just på att sätta in ett nytt metallstycke. Med snabba handgrepp fick han det på plats och justerade in det. Han förde tillbaka svarvstålet till utgångsläget och manövrerade med ett par små vevar in den rätta skärställningen.

– Nå, Georg, sa den bredaxlade. Är du med på det?

Mannen vid svarven vände på sin yviga kalufs och såg med sina stora blå ögon på sina kamrater. Han var betydligt yngre än de, och det låg fortfarande något nästan barnligt över hans

ansikte. Men ögonen talade ett annat språk, de var skarpa, genomträngande.

Han såg ett ögonblick forskande på den lilla klungan av män.

Sedan sade han, och rösten lät märkvärdigt klar och behaglig:

– Vi gör en ny räd i morgon.

Han vände sig mot svarven igen och drog i en spak. Svarvstålet gled sakta in mot det snurrande metallstycket och började långsamt skära ut små spiraler som rykande singlar ner i det stora uppsamlingstråget.

Klungan bakom honom skingrades. Han såg sig om efter kamraterna. I morgon skulle de slå till igen. Han kände hur vreden och hatet steg i hans kropp. Helst skulle han velat lämna svarven och rusa ut i stan och vända hela det korruperade samhället över ända. Men han visste att det än så länge var omöjligt. De var för få och för svaga och de andra var för starka. Kapitalägarna, prästerna och militären, denna oheliga treenighet, hade ett järngrepp över folket. Men de skulle knäckas! En dag skulle det bli möjligt!

Han kände hur det sög i magen. Han var utled på den mat som bjöds på matserveringen. Kålrötter, kålrötter, varenda dag. Var det någon som trodde att prästerna och direktörerna levde på kålrötter?

Georg hade tid att låta tankarna vandra medan svarven arbetade. Det var alltid samma sak som sysselsatte honom: revolutionen. Han var otålig, tyckte det gick för sakta. Det fanns för många fega gulingar bland arbetarna. Sådana som krökte rygg för kapitalisterna och trodde att det hjälpte arbetarna om de visade upp en ödmjuk attityd gentemot utsugarna.

Han tänkte på sitt gevär därhemma. Han var glad att han fått

tag i det så diskret. Men han hade inte köpt det för att ha det stående i garderoben. Det skulle användas, ju förr dess bättre. Han visste precis vad han skulle ha det till.

Det var alltid en kittlande upplevelse att fundera över geväret. Och vad han skulle göra med det när det blev dags för revolution.

Den ska vi knäppa när revolutionen kommer, brukade både han själv och hans kamrater säga när någon riktigt förhatlig borgare kom på tal. Men Georg nöjde sig inte med att prata. Han hade köpt gevär och ammunition. Han förberedde sig noga, gjorde upp planer. För säkerhets skull antecknade han namnen på dem som han i första hand skulle pricka. Det var en vacker lista på några av Värnamos mest betrodda och uppburna medborgare – präster, direktörer, politiker i toppen.

Det var bara en sak som oroade Georg en aning: att det gick så sakta. Att revolutionen aldrig kom. Att det inte snart blev handling, det som han och hans kamrater och de stora ledarna, Kata och Hinke och de andra, pratade om ständigt och jämt.

Georg väcktes ur sina funderingar av en myndig röst bakom hans rygg:

– Gustafsson, jag vill tala med Gustafsson om en sak.

Georg kände väl igen den där högdragna stämman. Det var direktören. Han gjorde sig ingen brådska att reagera. Han låtsades att det var något i svarven som han måste kontrollera särskilt noga.

– Hör upp Gustafsson, röt mannen bakom honom. Georg vände sig sävligt om.

– Vad är det som är så bråttom?

Han tittade lugnt upp på den storgväxte och kraftige direktören. Instinktivt kände han sig i underläge, både fysiskt och socialt. Men det gav bara extra näring åt hatet.

– Jag är trött på de här fasonerna som Gustafsson har för sig i fabriken, fräste direktören. Det syntes på honom att han knappt kunde behärska sin ilska.

– Du ska inte tro att jag inte har ögonen på dig, ditt kommunistkräk, skrek han. Alla jobbarna runt omkring tittade upp. Det här verkade bli intressant.

– Vad är det du pratar om, svarade Georg trotsigt.

– Du med dig, tror du att jag är du med sån ohyra som du, skrek direktören. Jag bara varnar dig. Jag ska säga dig en sak, gosse lille. Du kan gärna gå här och demonstrera och låta bli att hälsa på överordnade och säga du till dina chefer om det roar dig. Det kan du gärna hålla på med. Men om du börjar sabotera arbetet här, då är jag nog mannen som ska se till att du inte blir så värst gammal.

Han skakade sin stora knytnäve mot Georg.

– Vad då för sabotage, skrek Georg tillbaka. Han var så uppretad att han skulle kunnat flyga på sin chef, om denne bara inte varit så mycket större och starkare.

– Jag vet nog vad det är för agitation du håller på med här på denna arbetsplats. Jag vet mycket väl vad du spelat för roll i de vilda strejker som vi har haft, och du ska inte tro att jag tänker tolerera vad som helst.

– Bevisa vad du pratar om.

– Vi har kommit på ett sabotageförsök här på fabriken i dag.

Direktören skrek för att så många som möjligt skulle höra honom.

– Det är någon som har försökt stoppa hela produktionen här genom ett sabotage och på goda grunder utpekar jag Gustafsson som den skyldige.

Georgs ögon flammade. Några av jobbarna började svära och ropa bakom honom.

– Det är lögn! Bevisa att det är sabotage! Georg var vit av ilska under sotet.

– Ja, jag har länge iakttagit Gustafssons verksamhet, och jag ska be att få göra det alldeles klart för samtliga här att vi inte kommer att tolerera detta i fortsättningen. Vi har medel som nog biter på en sån lymmel som Gustafsson, som inte drar sig för att äventyra inkomsterna för hundratals skötsamma personer på detta företag.

Direktören vände på klacken och gick.

– Vild strejk i morgon, skrek en arbetare och skakade sin knutna näve efter honom.

Georg stirrade efter honom som på en dödsfiende.

– Du, mumlade han för sig själv, du ska bli den förste som jag knäpper när revolutionen kommer.

Efteråt var det tystare än vanligt i den stora verkstaden. Många maskiner stod stilla. En del av arbetarna passade på att plocka i ordning omkring sig, andra hängde och pratade.

Sabotage eller inte, men en av de stora transmissionerna i taktet var ur funktion. Ett lager hade skurit och det mumlades om att man hittat järnfilspån i det. Även om det var sant så skulle det inte bli lätt att bevisa, det var alla medvetna om. Och det var ingen hemlighet att det många gånger på sista tiden hade blivit driftstopp på flera verkstäder och fabriker i stan. Chefer-

na var övertygade om att det var fråga om sabotage, och varje gång var det en liten klick syndikalister som blev utpekade som skyldiga. En av dem var Georg. Men bevis? Nej, det fanns aldrig några bevis. Det var en epidemi som smög lika spårlöst som spanskan. Man visste aldrig var den skulle slå till nästa gång.

Stämningen var inte särskilt uppåt. Direktörns utfall mot Georg hade hetsat upp inte bara Georg utan också flera av hans närmaste kamrater. De pratade upprört med varandra, gestikulerade och knöt nävarna och spottade ilsket i golvet. Det var lika bra att slå till på något sätt. Varför skulle de gå här och slita åt några rika knölar och själva bli både utsugna och utskällda?

Hade det inte varit för spanskan så hade revolutionen redan varit igång, det var de eniga om. Men spanskan inte bara skrämde folk och gjorde dem passiva. Den decimerade också revolutionärernas led.

– I söndags, sa Georg och stirrade på sina kamrater. I söndags räknade jag hur många av våra kamrater som stod lik. Det var fjorton stycken. Fjorton stycken på en och samma dag. Begriper ni? Om vi inte gör något så ligger vi där allihop. Vi behöver få lite ordentlig mat om vi ska göra revolution. I morgon dag ska vi ställa till med fest och bönderna ska få betala. Är ni med på det?

Det var inte svårt att få enighet om det förslaget.

Maskinerna i Lundbergs verkstad hade inte mer än nätt och jämnt rasslat i gång nästa morgon förrän allihop stannade på en enda gång. Det blev ett ögonblicks tystnad i den stora fabrikslokalen. Den bröts av en lång karl som hoppade upp på en låda.

– Ja, var inte oroliga. Vi har bara stängt av huvudströmmen. Det ska bli vild strejk här. Vi behöver inte finna oss i vad som helst. Kapitalet har förslavat oss länge nog. Nu utlyser vi vild strejk i dag, och så ger vi oss ut på landet och skaffar mat. Hur många är med på det?

Flera av arbetarna räckte upp händerna. De samlades omkring Hasse Larsson, som hoppat ner från lådan efter sitt lilla tal. Några ropade de vanliga slagorden om revolution och död åt kapitalister och militärer och präster. Men de flesta arbetarna ryckte på axlarna åt det lilla revolutionära gänget.

– Ni vinner inget på det där sättet, skrek en karl i 60-årsåldern. Han var en av de ledande i den socialdemokratiska arbetarkommunen. Ni skadar bara vår sak om ni tar till våld och olagliga metoder.

– Ni är ju komplett galna, skrek en liten krokig svetsare med glasögonen uppskjutna i pannan. Begriper ni inte det. Komplet t galna är vad ni är. Vi kan förlora jobbet allihop. Och hur ska det bli då. Tror ni att det blir bättre, va! Hans röst åkte opp i fallet. Det lät nästan som om han började gråta.

– Ni låter er förslavas lika villigt som feiga hundar. Ni är snart inte människor längre utan kräk som man kan behandla hur som helst, ropade den långe Hasse Larsson. Ni får välja själva – frihet eller slaveri. Och du din inpyrda guling, sa han och pekade på den krokige svetsaren. Du snackar om galenskap, du. Vi ska nog komma ihåg både dig och andra av samma sort när revolutionen kommer. Då ska du få se vad galenskap är för något, guling!

Han gick mot porten och ett tiotal arbetskamrater följde efter honom. Georg gick också med i revolutionstruppen. Han skrattade högljutt och ropade åt gulingarna som stannade kvar.

Det här var äntligen något verkligt, något som hände. Han kände sig upprymd. Som en härförare på väg mot en säker seger.

– De ska få se, de ska få se, sjöng det inom honom och han knöt instinktivt nävarna och märkte inte när fabriksporten slog igen bakom honom med en skräll och maskinerna därinne skramlade igång på nytt.

Som vanligt vid den här tiden på morgonen var det livligt på gatorna. Folk skyndade hit och dit på väg till sina arbeten. Barn med ryggsäckar och väskor var på väg till skolan. Ett gäng grabbar försökte klänga sig fast på några hästskjutsar som skulle till mejeriet och bonddrängarna slog efter dem med sina piskor. Mitt i morgonvimlet kom den lilla truppen av revolutionärer marscherande i sotiga blåställ och träskor. Hasse Larsson gick i spetsen med långa kliv och bistra drag. Karlarna slängde med armarna och gjorde sig farliga.

Och folk stirrade på den underliga gormande processionen, som tog raka vägen till Anderssons åkeri.

En av åkardrängarna höll just på att spänna för ett par hästar framför en stor fjädervagn med smäckra hjul när han hörde ett ovanligt klapprande bakom sig och kände en bred näve slå ned på högra skuldran.

Han vände sig om och stirrade rätt in i Hasse Larssons svar-
ta ögon. Hans blick irrade runt utan att förstå.

Han hörde Hasse säga:

– Vi behöver den här kärran en stund. Du kan gå in och hälsa Åkar-Anders det.

Drängen försökte protestera men karlarna hade redan tagit hand om både häst och vagn. Han sprang i väg för att larma

husbonn. Under tiden rullade vagnen med revolutionärerna ut genom porten. En av de vana hästkarlarna i gänget satt på kuskbocken och svängde piskan och bredvid honom tronade Hasse bredbent och säker.

Han vände sig om mot karlarna på flaket.

– Nu ska vi ta upp kollekt, Georg, skrek han. Det blir lika roligt som på Frälsningsarmén.

I ett moln av buller och skratt och svordomar rullade vagnen ut på Jönköpingsvägen och vidare mot landet.

Efter en halvtimme började de skymta gårdarna i Vällersten, och uppsluppenheten lade sig en aning, stämningen blev bistrare. Det var alldeles tyst i vagnen, när de körde in mot den första bondgården.

Den verkade tyst och övergiven. En katt tittade sömnigt på dem från en vedhög men inga människor tycktes vara i farten. Just när de åkte in på gårdsplanen såg de ett par förundrade ansikten bakom köksgardinerna.

Kusken ptrooade och vagnen tvärstannade. På ett ögonblick var alla på marken. De tittade mot köksdörren, synade huset och ladugården och omgivningen så gott de kunde.

Plötsligt öppnades dörren. Det var bonden själv som klev ut. En karl i sextioårsåldern, med en lumberjacka som en gång i tiden antagligen varit mockabrun men nu var urblekt och solkig, ett par säckiga blåbyxor och svarta långstövlar med intorkade gödselrester runt sulorna. Ur lumberjackan stack det upp en skrynkelig hals och på den satt ett rynkigt ansikte med ett par vassa ögon och en snusrand runt munnen, som också var omgiven av spretig gråsprängd skäggstubb.

Han tittade frågande på de ovanliga besökarna.

– Dä e te å va ute å åka, försökte han lite valhänt.

– Ja, dä ä dä, högg Hasse i. Vi är ute för att köpa mat.

– Jaha, sa bonden som började få sina farhågor besannade.

Ja, då ha ni nog kommit te fel ställe. Dä ä knappt att vi klarar oss själva på det här stället. Så vi har då rakt inget vi kan sälja hur gärna en än ville.

– Du har nog mer än du vill låtsas om, morrade Hasse.

Har du nåt å sälja eller ska vi gå och ta för oss själva?

– De ä som jag säger. Vi har inte mer än födan för dagen och knappt det.

– Det ska vi snart ta reda på. Hasse såg sig omkring.

– Var har du potatiskällaren?

– Där borta, ropade en av revolutionärerna och pekade på en liten gräsbeväxt upphöjning. En låg rödmålad trädörr omgiven av kullersten skvallrade om vad den användes till. Ett par av karlarna var redan på väg dit.

– Stanna! Stopp! skrek bonden. Det finns ingenting där. Jag förbjuder er att röra min egendom. Hör ni inte! ropade han när männen inte såg ut att ta någon notis om hans protester. Den förste var redan framme vid dörren och började mixtra med låset.

– Låt bli! Hör ni inte! Försvinn från min gård. Annars ska jag anmäla er för fjärdingsman. De ä lagbrott, de ä lagbrott!

Bonden var vild av ilska och sprang mot potatiskällaren. Men han hann inte många steg förrän Hasse stoppade honom med ett rejält grabbatag i lumberjackan.

– Va ä de här! De ä ju inbrott. Ä ni galna, väste bonden.

Hasse höll fast honom med ena handen och glodde honom

stint i ögonen. Den rasande bonden såg hur dörren till hans källare drogs upp och hörde ett triumferande rop från dess innandöme:

– Här ä ju så möcke potatis så en knappt kan gå!

– Jaså, du ljuger för oss lilla farbror, sa Hasse och spände ögonen ännu ilsknare i bonden. Det var inte vackert. Du försöker lura vanliga hederliga svenska arbetare som kommer på besök för att göra lite affärer. Det var inte bra. Och så börjar du skrika om fjärdingsman. Vi blir nog tvungna att lära dig hur man ska umgås med svenska arbetare i det här landet i fortsättningen, lilla farbror.

– Spring du och hämta fjärdingsman om du tycker att det är roligt. Vassågo! Hälsa honom att det är röde Hasse och hans kamrater som varit på visit hos dig. Du kommer nog att få väldigt mycket hjälp av honom. Hälsa honom att det är jag som har varit på besök, så ska du få se att han sticker svansen mellan benen fortare än någon hundracka i hela Småland!

Med en knuff sköt Hasse den rasande bonden från sig och släppte honom. Ett uppskrämt kvinnoansikte stirrade genom köksfönstret ut mot skådespelet på gårdsplan. Katten gled ned från sin vedtrave och strök iväg mot ladugården där den försvann genom en liten glugg i en gisten dörr.

– Detta är stöld, de ä hemfridsbrott, kved bonden. Han trampade runt utan att veta vad han skulle ta sig till.

– Vi behöver säckar, skrek Georg från källaröppningen.

Var har du tomsäckarna? Bonden svarade inte. Georg kom emot honom.

– Ska du inte berätta var du har dina tomsäckar, gubbe lille, sa han. Nu ska du vara glad och samarbetsvillig när du har fått

en chans att påskynda den svenska revolutionen och göra lite nytta med dina gamla potäter.

Bonden såg sig förtvivlat omkring. Fanns det ingenstans han kunde få hjälp mot dessa banditer och våldsverkare? Men granngården låg för långt bort för att det skulle vara lönt att skrika på hjälp. Ensam med två fruntimmer på gården – vad kunde han göra mot en sån här skock unga starka karlar?

Han bet i underläppen och vred sina händer och glodde på männen omkring sig som om han inte trodde sina ögon. Georgs ljusa retsamma röst nådde honom igen.

– Nå, hur blir det med tomsäckarna, gubbe lille? Ska du följa med på en promenad och visa vad du har att bjuda på? Bonden gjorde ett försök att samla ihop sig. Han såg på Georg. För en sekund mötte hans skrämde ögon den unge arbetarens hårda blick och spotska leende. Plötsligt säckade han bara ihop, drumlade omkull på marken. Tog emot klumpigt och valhänt med kraftlösa armar. Han satte sig på rumpan och slog händerna för ansiktet och började skaka av långa ristande snyftningar. Kvinnan i köksfönstret sträckte armarna mot himlen och såg ut som om hon tänkte svimma.

Georg tittade ner på den hulkande mannen i lumberjacka och stövlar.

– Jag tror du börjar bli blödig, gubbe lille, sa han och började skratta. Han skrattade hela tiden högljutt medan han gick ner mot logdörrarna för att leta upp de tomsäckar han behövde till potatisen.

Det dröjde inte många minuter innan de flinka revolutionärerna hade fått fram säckar och fyllt dem med bondens bästa

potatis. Han satt kvar på marken och grät och förbannade om vartannat men ingen tog någon notis om honom.

– Så här ska det gå till när de svenska arbetarna tar makten, skrattade Georg. Både han och hans kamrater kände sig smått rusiga av sin upplevelse. Tänk att det var så lätt att göra något revolutionärt. Det här var något helt annat än att bara diskutera och tjafsa med gulingar och fega socialdemokrater. Om alla Sveriges arbetare gick ut på det här sättet – vad skulle de inte åstadkomma. De skulle ta över Sverige i ett nafs.

Det var inte bara åsynen av all den fina potatisen som fick det att vattnas i munnen på dem. Det var lika mycket visionerna av vad de skulle göra tillsammans när de hade vält klasshället över ända och kört ut direktörerna och patronerna på verkstadsgolven och åkrarna för att jobba som alla andra.

Hur skulle de kunna ha medömkan med den arme bonden som vred sig på marken framför deras ögon? Han hade ju inte mer rätt att äta sig mätt än någon annan och i synnerhet inte än de som jobbade och knogade i en sotig fabrik och inte hade ätit ett ordentligt mål mat på så länge att ingen riktigt kom ihåg när.

Fjädersvagnen knäade under potatislasten och hästarna sneglade bakåt och ryckte i seldonen och undrade om lasset aldrig blev stort nog.

Men det blev det och Hasse gick fram till bonden för att säga adjö.

– Ryck upp dig gubbe lilla. Det är inte så farligt. Du har gott om potäter kvar i din gamla källare så både du och din käring klarar er. Det är så mycket kvar så vi kommer kanske tillbaka nån gång och köper lite mer av dig.

– Nej, skrek bonden. Ge er iväg. Försvinn från min gård.

– Ja, du skulle nog kunna undvara lite till av din potatis, men om du är en lugn och snäll farbror så ska du kanske få ha resten i fred. Om du lovar att hålla käften så kan vi åka åt ett annat håll nästa gång, förstår du. Men vill du ha bråk och dra in polisen och ställa till det för dig, så vet vi ju var du bor, förstår du. Har du fattat, va?

– Ja, kved bonden, som tänkte på sina rökta skinkor och sitt salta fläsk i matkällaren, dödsgrå att de skulle ta det också med sig innan de gav sig av. Bara ni ger er iväg så ...

– Och du vet att dina potäter tjänar en god sak. Du har ju fått göra en god gärning mot din vilja, vetja. Det ska du va glad för, bondgubbe.

Hasse vred på huvudet och skickade iväg en snusbrun loska i riktning mot kökstrappan.

– Hälsa gumman och säg att du har gjort en god affär. Han grinade bonden i ansiktet och vände på klacken.

Bonden kom sig inte för att resa sig utan satt kvar på rumpan och såg hur inkräktarna rullade iväg med sin last genom grinden. Det sista han hörde av dem var en mörklockig pojke som stod upp i vagnen och vinkade och skrek:

– Tack för din gästvänlighet. Vi ska komma ihåg dig när vi börjar skjuta.